

REPRODUCERE ASISTATĂ ȘI EXPLOATARE REPRODUCTIVĂ: CONSIDERAȚII SINTETICE PRIVIND MATERNITATEA SUROGAT

- DOCUMENT-SUPPORT PENTRU DEZBATERI -

Extrase din rezoluții ale Parlamentului European referitoare la exploatarea reproductivă a femeilor

- a. Rezoluția Parlamentului European din 12 mai 2016 referitoare la implementarea dintr-o perspectivă de gen a Directivei 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia¹:**

„52. Cheamă Uniunea Europeană să dea atenție și să facă vizibile noile forme de trafic și exploatare de ființe umane, inclusiv exploatarea reproductivă și traficul de nou-născuți.”

- b. Rezoluția PE din 17 decembrie 2015 referitoare la Raportul anual privind drepturile omului și democrația în lume 2014 și politica Uniunii Europene în această privință²:**

„115. Condamnă practica maternității surogat, care subminează demnitatea umană a femeii din moment ce corpul ei și funcțiile lui sunt folosite ca marfă; consideră că practica de surogat gestațional care implică exploatarea reproductivă și folosirea trupului uman pentru câștig financiar sau de alt fel, în special în cazul femeilor vulnerabile din țări în curs de dezvoltare, ar trebui să fie interzisă și tratată ca o chestiune de urgență în instrumentele de drepturile omului.”

- c. Rezoluția PE din 5 aprilie 2011 referitoare la prioritățile și structura unui nou cadru al politicii UE de combatere a violenței împotriva femeilor³:**

„20. Cere Statelor Membre să recunoască problema serioasă a maternității surogat care constituie o exploatare a corpului femeii și a organelor reproductive ale ei;

21. Subliniază faptul că femei și copii sunt supuși acelorași forme de exploatare și ambele pot fi considerate mărfuri pe piața reproductivă internațională și că aceste aranjamente reproductive, precum maternitatea surogat, sporesc traficul de femei și copii și adopția ilegală dincolo de frontierele naționale.”

¹ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0227+0+DOC+XML+V0//RO

² www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0470+0+DOC+XML+V0//RO

³ www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0127+0+DOC+XML+V0//RO

d. Suplimentar: Declarația Națiunilor Unite cu privire la clonarea umană (adoptată de Adunarea Generală la 23 martie 2005)⁴:

„d) Statele membre sunt chemate să adopte măsuri pentru prevenirea exploatarei femeilor în aplicarea științelor vieții.”

Probleme-cheie legate de reproducerea asistată⁵ și surogație

Probleme legate de donarea de gameti și de fertilizarea *in vitro*

a. Efecte asupra sănătății

1. Procesul extragerii ovulelor poate dăuna sănătății femeilor.
 - Femeile care donează ovule pot suferi de sindromul de hiperstimulare ovariană (SHO). SHO slabă (10-20% din cicluri ⁶) implică disconfort abdominal și dispoziție proastă; moderat implică ovare chistice, durere abdominală, vărsături și diaree; SHO sever poate cauza extinderea ovarelor, disfuncție hepatică, fenomen tromboembolic (tensiune arterială crescută) și deces⁷.
 - Alte riscuri includ sângerare și infecție; leziuni ale ovarelor și cicatrizare; riscuri de la anestezie; efecte secundare hormonale; durere abdominală, durere de injectare, și crampe; schimbări de dispoziție și iritabilitate; creștere sau pierdere în greutate; dureri de cap; balonare; oboseală; menstruație mai abundentă și greață⁸.
2. FIV este legată de efecte negative asupra sănătății copiilor concepuți astfel.
 - Un cercetător australian a sugerat recent că pentru băieți născuți prin FIV, consecințele negative asupra sănătății pot include infertilitate și chiar cancer⁹.
 - Unele studii au arătat o legătură între FIV și tulburări metabolice precum rezistență la insulină, creștere în greutate, intoleranță la glucoză și hipotiroidism, o cauză putând fi dauna epigenetică¹⁰.

⁴ http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/shs/BEfiles/chapterE.eng/E8.2E.pdf

⁵ Pentru mai multe informații: www.wya.net/research

⁶ AM. SOC'Y REPROD. MED., *Side effects of injectable fertility drugs (gonadotropins)*, http://www.asrm.org/Side_effects_of_injectable_fertility_drugs_gonadotropins/

⁷ Brooke Ellison & Jaymie Meliker, *Assessing the Risk of Ovarian Hyperstimulation Syndrome in Egg Donation: Implications for Human Embryonic Stem Cell Research*, 11 AM. J. BIOETHICS 22, 23 (2011).

⁸ Nancy J. Kenney & Michelle L. McGowan, *Looking back: egg donors' retrospective evaluations of their motivations, expectations and experiences during their first donation cycle*, 93 FERTILITY&STERILITY 455 (2010).

⁹ Damien Murphy, „IVF producing new generation of infertile Australian children says professor John Aitken,” *Sidney Morning Herald*, Nov. 10, 2016 (<http://www.smh.com.au/nsw/ivf-producing-new-generation-of-infertile-australianchildren-20161103-gsgy1o.html>).

¹⁰ Michelle Lane et al., *Parenting from Before Conception*, 345 SCIENCE 345, 756

b. Implicații legale și altele

1. Pentru femei care donează ovule:
 - Consimțământ informat: există dovezi anecdotice care sugerează că programele de donare minimizează în fața donatorului riscurile donării întrucât au un interes financiar direct în obținerea ovulelor¹¹.
 - Donatorul poate fi responsabil pentru greutatea financiară a costurilor medicale care urmează recuperarea ovulelor¹².
2. Este dificil să urmărești sănătatea donatorului după donare, ceea ce înseamnă că pot fi efecte necunoscute pe termen lung, iar copiii concepuți din acele ovule nu vor avea acces la un istoric medical complet.

Preocupări speciale legate de maternitatea surogat

Maternitatea surogat implică multe dintre problemele menționate mai sus, pentru că implică aproape de fiecare dată fertilizare *in vitro* și deseori gameți de la donatori. În orice caz, maternitatea surogat mai are un număr de domenii specifice în care ridică noi și grave semne de întrebare:

a. Maternitatea surogat încalcă demnitatea umană și drepturile femeilor.

1. Trupurile și capacitățile reproductive ale femeilor nu ar trebui să fie obiectul unor tranzacții.
2. Există un risc ridicat de exploatare printre femeile sărace, în special în țările în curs de dezvoltare, din cauza nevoii lor financiare.

b. Maternitatea surogat încalcă demnitatea umană și drepturile copiilor.

1. Aranjamentele de maternitate surogat tratează copiii ca pe obiecte, considerându-i un „bun” produs în cadrul unui contract.
 - Maternitatea surogat poate fi considerată trafic de copii, cu încălcarea art. 35 din Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului (Convenția)¹³.
2. Maternitatea surogat pune în pericol dreptul copiilor la o identitate legală precum și dreptul de a cunoaște și a fi îngrijit de propriii părinți.
 - Maternitatea surogat subminează maxima legală *mater semper certa est*, „mama este certă întotdeauna”, pentru că în maternitatea surogat femeia care naște nu va fi părintele legal al copilului și nu poate fi înrudită, iar cei care

(2014); Virginia Hughes, *The Sins of the Father*, 345 NATURE 507 (7490): 22-4 (2014).

¹¹ Andrea D. Gurmankin, *Risk Information Provided to Prospective Oocyte Donors in a Preliminary Phone Call*, 1 AM. J. BIOETHICS 3, 4, 10 (2001).

¹² Andrea L. Kalfoglou & Gail Geller, *Navigating Conflict of Interest in Oocyte Donation: An Analysis of Donors' Experiences*, 10 WOMEN'S HEALTH ISSUES 226, 230 (2000).

¹³ http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=28213

intenționează să fie părinți pot să nu fie înrudiți cu copilul. Aceasta creează un vid în drepturile parentale legate de copil.

- Copiii născuți via maternitate surogat vor fi, cel mai sigur în mod deliberat, lipsiți de cunoașterea unui părinte, întotdeauna a părintelui gestațional și deseori a celui biologic. Aceasta încalcă dreptul copilului de „a cunoaște și a fi îngrijit de către părinții” săi cât mai mult posibil - art. 7 din Convenție.
- Copiilor născuți prin maternitate surogat internațională li se pot încălca drepturile la identitate și la naționalitate prev. de art. 7 din Convenție.

c. Maternității surogat îi lipsesc protecții legale cheie pentru mamele surogat, pentru copii și pentru cei care intenționează să fie părinți.

1. Sub legea adopției, copiii nu pot fi adoptați înainte de naștere¹⁴.

- Legea protejează mama care dă naștere, prin permiterea libertății de a se răzgândi și a retrage consimțământul la adopție – protecție de care mamele surogat, care se pot atașa de copil mai ales în cazul în care există o relație genetică între ei, sunt lipsite.
- Legea protejează copiii de trafic și de alte aranjamente similare de vânzare.

2. Aranjamentele de maternitate surogat nu necesită verificări și certificări ale celor care intenționează să fie părinți, spre deosebire de cazul adopției.

Resurse

În limba română:

- [Mama purtătoare: Pântece de închiriat](#) (broșură; pentru format text vezi [aici](#))
- [Maternitatea surogat și drepturile omului. Analiză a problemelor umane, legale și etice](#) (studiu)

În lb. engleză:

- Center for Bioethics and Culture Network (CBC) www.cbc-network.org
- www.firstthings.com/web-exclusives/2008/04/egg-donors-and-humantrafficki
- www.eggsploitation.com/resources.htm
- www.physiciansforlife.org/egg-harvesting-threat-to-womens-health-307/
- www.councilforresponsiblegenetics.org/ViewPage.aspx?pageId=103
- A feminist perspective: www.stopsurrogacynow.com/the-statement/

¹⁴ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului solicită statelor-părți (printre care și România) să nu permită adopția înainte de nașterea copilului iar perioada de timp în care consimțământul la adopție să poată fi retras să nu fie prea scurtă. Vezi de ex. CRC Committee, *Concluding observations: Hungary* (UN Doc CRC/C/HUN/CO/2/Add.244, 2006), para. 17 și 33.